

УПОЗНАВАЊЕ СЕБЕ И СТВАРНОСТИ

Мирослав Максимовић, *Црпћање сиварности*, Народна библиотека „Стефан Првовенчани”, Краљево 2012

И претходном песничком књигом *Скамењени* (2005), као и најновијом *Црпћање сиварности* (обе у едицији краљевачке *Повеље*), песник Мирослав Максимовић (р. 1946), чини извештај отклон, углавном тематски, од свог ранијег песништва, мада су и ове две поменуте заједнице стихова задржале песникову доследност у смислу акцентовања протока времена, растакања живота око нас и одржања традиционалних смисаоних поља, као и у његовом упорном незадовољству и непристајању на било какве конвенције и компромисе. Док је у *Скамењенима* (читај – споменицима у градским парковима) песник кроз заједничку самоћу успевао да сагледа узроке и последице не само своје, него и опште важеће отуђености и удаљености, али и да успостави критички однос према свету и животу, кроз призму бар два паралелна света у једном времену, у *Црпћању сиварности*, пак, песник се изместио стихом и животом из престоног велеграда у изворно сачуван и недовољно развијен голуначко-дунавски амбијент, али и задржао поменуту амбивалентност у доживљају свега око њега, па и самога себе.

Ново добровољно одабрано песниково станиште поседује квалитете који су у ранијем песниковом месту становања, полако и поуздано уништавани, и само местимично још увек сачувани и одолели, што код песника изазива сету и жал због губитка предвиђене и очекиване есенције живота и смисла, као, на пример, у песми *Црквутање пшеница*: „А тек паркови – / обећани рај цвркута / са свих грана и свих страна, / моцарти из сваког грма / а из висина бескрајни бах / улећу у нашу жељу / да до краја живота цвркућемо.”

Иначе, цвркутање као парадигма недирнуте природе је и симбол постојања и одржања, попут дома уопште („у нашем дому нема цвркутања / ми немамо дом”) односно кућног крова посебно („Не би нас било / овде, где смо одвајкада, / да нисмо заменили кров”), што и дочарава праве разлике песниковог пресељења из урбаног метежа у близину Дунава који плени својом сачуваношћу, исконским значењима, али и историјским фактима, тренутно запостављеним у Максимовићевом „цртању стварности” пред импресијом онога што се може видети, чути, осетити. А колико јуче песник је живећи у Београду био у непосредној близини Дунава, али је очито доживљај реке био потпуно другачији, можда зато што је песников поглед упућен мосту и реци био „замагљен”, што је у опречи са Бретоновим учењима о погледима који сежу у бескрај.

Управо поменута нова просторна позиционираност песника Мирослава Максимовића је опесмотрена у дослуху са самим насловом

књиге. Тек из новог угла посматрања и сведочења света и свега, па и самог себе, песник упознаје не само своју новоизабрану животну околину у свој њеној раскоши и прволикости, него је у стању да спозна и праву стварност, уместо оног привида и лажи стварности, који се прегласно и масовно намећу у лику присиле и/или поткупљивости. Истовремено, благодарећи очуваности архи-образаца у изворном облику, предвиђеном за људско биће, песник упознаје и себе и то из новог угла посматрања, тачније допуњава и мења сопствени ранији доживљај, али, чини то песник, и из самог себе, из своје дубоке унутрашњости, под утицајем нових животних и егзистенцијалних околности, које су га упутиле на блискост човековом образу. И, како се то могло и очекивати, потпуно су усаглашене са садржајем и именом књиге.

Посебан значај и утицај на Максимовићево стиховање остварио је својим присуством неизбежни Дунав („бескрајно широк, таласав ... са нејасном обалом у даљини”), као својеврсна значењска и симболичка асоцијација његовог протицања са пролазношћу човековог трајања, а истовремено и као коректив и као сведочанство могуће бескрајности и обновљивости.

Већ у првој песми *Сечење букве* (од њих укупно двадесет и једне) песник, доследан иронији и контрасту, осликава изван парадокс, присутан и у његовом новом станишту односно изворној природи, упозоравајући читаоце на његову свеprisутност и ширење хаоса и апсурда попут таласа: „Мислећи, на будућност / наручио сам, љубазно, дрва. / А они исекли букву, / стару петсто година.”

Из ових зачетних и окончателних реченица у књизи, као и из следећих стихова из песме *Описивање злумице* („моја садашњост пипа прошлост, / да нађе будућност / и богатство времена”) чита је асоцијација на ставове мудраца који су веровали да само они који поседују прошлост могу се надати будућности, док они који поседују само прошлост, немају ни садашњост, већ само привид и лаж садашњости (промотери егзистенцијализма). Песника, са извесне удаљености, своје бивше станиште подсећа и на Елиотово промишљање, који је претпостављао да безнадни, као и они изневерени у могућност будућности – не могу дуго сачувати ни своју прошлост, која је, упркос свему, ипак, знак препознавања и појединца и колектива, што је песник кроз врцаву игру речима илустровао у већ цитираој песми *Црквићање њишца*: „У свакој улици на сваком лицу / стоји сенка / свака сенка нема очи – / само равну и тамну садашњост, / свака садашњост нема прошлост – / само будућност која је прошла.”

У сличном контексту препознатљиви су и стихови из песме *Звоњење клавира*: „истина је / да постоји сутра / које ће постати данас / које има сутра”; „Звони / клавир? / За онима који ћуте ... и знају да не постоји сутра.”

Посебност Максимовићевог „цртања стварности” јесте и присуство бројних посвета већином познатим личностима, као што су

глумице Слобода Мићаловић и Цица Димић, композитор Милош Петровић, писци Васко Попа и Милош Црњански. Али, помињане личности, нису присутне као актери песама, нити су им песме потпуно посвећене. Заправо, они су у извесном смислу коаутори и поводи песама, али и обележје метатекста. Чак је и песма симболично названа *Вољење Србије*, удомила неколико рефренских стихова Доситеја Обрадовића („Давно си заспала, у мраку лежала, / сада се пробуди, и Србље возбуди”), који се односе и на читав колектив, и на читаву земљу, али које је потенцирала спознаја природе и искона, тик уз песника.

Контакт са природом условљава још једну песникову промисао, тако битну и очигледну у новом станишту, а која, у исти мах, иронично критикује учестале и доминантне наше данашње, готово хорске, заблуде и привиде, подсећајући на могућа и логична решења и објашњења, што се читује и у следећим стиховима: „узми ашов и лопату у руке, / ископај рупу, по мери, / (претходно, мало јој орежи корен / да одмах зна да нема претприступних фондова, / да мора сама из своје земље да расте)”, а што смо ми, данас и овде, кратковиди и залуђени, потпуно заборавили, али и даље игноришемо, без наде да ћемо ускоро изменити свој став према животу и себи.

Још једна одлика Максимовићеве најновије песничке књиге јесте присуство надреалних слика, које упркос својим значењским зачудношћима и распрскавајућим асоцијацијама допиру до читалаца на необично прихватљив и пријемчив начин. На пример, у песми *Чиштање књиге*, читамо следеће стихове: „па затим, изрешетан, помало старински / пао лицем на плочник / да би могао да живи” и „Тако говоре књиге / у прозорској ниши / чекају зрак старог сунца / и руку која тражи истину / да би могла да живи”, као и иронична представа у песми *Мирисање ружа*: „Тако је мирисање / постало збуњивање / које је ушло у поре живота.”

Можда би импресију о књизи песника контраста и ироније, требало окончати још једном њеном занимљивошћу, а она се односи на податак да и Максимовићева, у књизи, завршна песма *Време старих песника* доноси слику ненаданог страдања дрвета, овом приликом ненаданог и ненасилног „пада маслине” у околини „увале Жањице” од пре четири деценије и који је накнадно у песнику изазвао и продубио неочекиване асоцијације на врло озбиљне тема: „Беше то време када су и маслине падале слободно, / изнутра, / у присуству песника”, мада „се онда није знало за питање опстанка народа”.

Александар Б. ЛАКОВИЋ